

Akademi

Tarımda İş Aracıları Yasal
Yükümlölüklerini Yerine
Getirebilir mi?

Doğan KESKİN

İmtiyaz sahibi

Kalkınma Atölyesi adına
Ertan Karabıyık

Genel Yayın Yönetmeni

Özgür Çetinkaya

Yazı İşleri Müdürü

Kurtuluş Karaşın

Katkıda Bulunanlar

Özgür Çetinkaya
Ertan Karabıyık

Tasarım & Uygulama

Karaşın Grafik Tasarım

Baskı

Altan Matbaası
312 394 8 394
1. Baskı, 1000 Adet / Ankara

Bu yayının bir kamu malıdır. Bir kısmı veya tamamının alıntısı yapılabilmesi ve çoğaltılabilmesi için Kalkınma Atölyesi'nden izin alınmasına gerek yoktur.

**KALKINMA
ATÖLYESİ**

Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama,
Üretim ve İşletme Kooperatifi

Çankaya Mah. Üsküp Cad. No: 16/14
0 553 211 38 97 / Çankaya - Ankara

@ info@ka.org.tr

e www.ka.org.tr

kalkinmatolyesi

kalkinmatolyesi

İçindekiler

Giriş	4
Tarımda İş Aracılarının Yükümlülükleri	5
Tarımda İş Aracılarında Aranılan Koşullar	5
Tarımda İş Aracılarının İş Kurumu'na Kaydı	5
Tarımda İş Aracısının Rol ve Sorumlulukları	6
Süreçteki Yükümlülükleri	6
İŞKUR'a Faaliyet Raporu Sunmak	7
Tarım Aracılarının ve İŞKUR'un Yeterliliği	7
Tarım Aracıları Sorumluluklarını Karşılayabilir mi?	10
Ne Yapmalı?	11
Sonuç	14
Ek 1 - Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği	
Ek 2 - Mevsimlik Tarım İşİ Sözleşmesi	

Giriş

Türkiye’de tarımsal üretimde mevsimlik tarım işçilerinin iş ve tarla/bahçe sahiplerinin işçi bulması kapsamında toplumsal bir kategori olarak aracıların ve aracılık kurumunun tarihsel arka planı oldukça belirsizdir. Ondokuzuncu yüzyıl başlarında Adana-Çukurova’da pamuk yetiştiriciliğinin artması ve Amerikan İç Savaşı’nın da etkisiyle bu yüzyılın ikinci yarısına doğru ülke dışına kütlü pamuk ihracatının gerçekleşmesiyle birlikte pamuk hasadı önem kazanınca, Çukurova ve civarındaki yerleşim alanlarından hasat işçilerinin temini ile birlikte, tarımda iş aracılığının da gündeme geldiği bilinmektedir. Bu konuda ulaşılabilen görece en eski kaynaklardan biri Adana Valiliği de yapan Hilmi Uran’ın ilk defa 1925, daha sonra da 1939 yılında tekrar yayınlanan “Adana Ziraat Amelesi” adlı çalışmasıdır.¹ Bu yayında Uran tarım aracılarından şöyle bahseder;

“Amele, küçük, büyük kabileler halinde elci başı denilen kimselerin emir ve kumandası altındadır. Elci başılık hususi bir meslektir. Onun kendisine mahsus vasıfları, imtiyazı, hakkı ve vazifeleri vardır. Elci başılar amele ile zürra (eski dilde tarımla uğraşanlar) arasında mutavassı mevkiinde oldukları için her iki sınıftan da vaziyetin icabına ve müsadeseine göre azami derecede istifade temin eylemektedirler. Zürra çiftliğine götüreceği amele-nin pazarlığını elci başıları yapar.”²

Başka bir deyişle tarımda iş aracıları, yerel ağızda yaygın kullanımı ile elciler, dayıbaşıları Türkiye İş Kurumu’nun (İŞKUR) kurumsal varlığından çok daha eskilere gitmektedir. Tarımda iş aracılığı koşulların oluşturduğu, ihtiyaçtan kaynaklanan işlevsel bir müessesesidir.

İhtiyaçtan kaynaklanarak kendi kendisini gerçekleştirmiş bir meslek olarak kurumsal bir yapıya dönüştürülmeye çalışılmasına ve ürün çeşitliliği içinde Türkiye’nin hemen hemen her yerinde gündeme gelmesine rağmen hem mevsimlik

tarım işçiliğinin hem de tarımda iş aracılığının işleyişinde geleneksel yapı çoğunlukla devam etmektedir. Bunun tek farkı, 1946 yılında yasal olarak işe işçi, işçiye iş bulma fonksiyonunu üstlenmek üzere kurulan İş ve İşçi Bulma Kurumu’nun, sanayi ve ticarete uzun bir süre yetkisini hiçbir gerçek ya da tüzel kişiyle paylaşmadığı halde, geleneksel olarak kendisini var etmiş tarımda iş aracılığına izin vererek varlığını yasal çerçevede geleneksel olarak devam ettirmesine imkân tanımış olmasıdır.

Bu amaçla, önce tarımda iş aracılığının, çalışma usul ve esaslarını düzenleyen 15 Mayıs 1978 tarihli tüzük³ ve 08 Eylül 1978 tarihli yönetmelik⁴ yürürlüğe girmiştir. 1978 yılında yayınlanan yönetmelik 2004 yılında iptal edilerek 14 Mart 2004 tarihli yönetmelik yürürlüğe girmiştir.⁵ Nihayet, 14 Mart 2004 tarihli yönetmelik de 2010 yılında iptal edilerek halen yürürlükte bulunan 27 Mayıs 2010 tarihli “Tarım İş Aracılığı Yönetmeliği” uygulanmaya başlamıştır.⁶

Günümüzde tarımda iş bulma aracılarının sayısı üzerine güvenilir veriler söz konusu değildir. Ancak tarımsal üretimin farklı aşamalarında ortaya çıkan işgücü ihtiyacı çoğunlukla bu kişiler tarafından sağlanmaktadır. Mevsimlik tarım işçilerinin kim oldukları ve nereden geldikleri soruları ile tarım aracıları da farklılaşmaktadır. Özellikle mevsimlik gezici tarım işçiliğinde⁷ tüm Türki-

³ Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığı Hakkında Tüzük-1978-RG:15.05.1978/16288

⁴ Tarımda İş ve İşçi Bulma Hakkında Yönetmelik-1978-RG:08.09.1978/16398

⁵ Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığına İzin Verilmesi ve Aracıların Denetimi Yönetmeliği-RG: 14.03.2004/25402

⁶ Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği-2010 – RG:27.05.2010/27593

⁷ Mevsimlik gezici tarım işçisi: Sürekli ikamet ettiği yerden (il, ilçe, köy, mahalle) ekonomik gelir elde etmek amacıyla ayrılarak bir başka yerleşim yerine seyahat eden ve burada tarımsal üretim süreçlerine en az bir günlük süre boyunca katılan, ancak sürekli bu işte çalışmayan (geçici) kişiyi tanımlamaktadır.

¹ <https://haber2021.com/tarim-iscilerinin-haklari>

² Hilmi Turan (1939) Adana Ziraat Amelesi

ye’de emek organizasyonu yapabilen aracilar varken, fındık, çay, tütün gibi mahalli tarım işçilerinin⁸ daha görünür olduğu alanlarda mahalli ya da bölgesel tarım aracıları da söz konusu olmaktadır.

Tarımda İş Aracılarının Yükümlülükleri

Daha önce mülga tüzük ve yönetmelikler, şimdi de yürürlükteki, “Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği” (Ek 1), tarım iş aracılarında aranan koşulları, çalışma usul ve esaslarını belirlerken öncelikle İş Kurumu’na kayıtlı olma koşulunu öngörmektedir.

Tarımda İş Aracılarında Aranan Koşullar

Her ne kadar yönetmelikte, mevsimlik tarımsal üretim işlerinde tarım aracısı olabileceklerin gerçek veya tüzel kişi olabileceği belirtilmiş olsa da tarım aracılığı işi yapanların tamamının gerçek kişiler olduğu bilinmektedir. Tarım iş aracısı olacak gerçek kişiler veya tüzel kişiliğin yöneticilerinde bazı koşullar aranmaktadır. Buna göre, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, 18 yaşını bitirmiş bulunmak, kamu haklarından yoksun bulunmamak, Türk Ceza Kanunu’na göre yönetmelikte belirtilen suçlardan mahkûm olmamak gibi koşullar söz konusudur. Bunların yanında belki de bu işi yapacaklar açısından önemli bir rol oynayacak vasıf olarak ilkökul mezunu olması koşulu aranmaktadır (madde 6).

⁸ Mahalli tarım işçisi: Emek yoğun tarımsal üretim sürecine ekonomik gelir elde etmek amacıyla katılan; bulunduğu il, ilçe, köy, mahallede gündüz fındık bahçesinde çalışan, akşam ise sürekli yaşadığı yere, evine geri dönen işçidir.

Tarımda İş Aracılarının İş Kurumu’na Kaydı

Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği’nde, tarımda iş ve işçi bulma aracılığının esas itibarıyla İŞKUR tarafından yapılacağı vurgulanırken, il veya şube müdürlüğü bulunmayan ya da olmasına rağmen haberleşme, ulaşım ve koordinasyon güçlüğü olan yerlerde, İŞKUR tarafından, gerçek veya tüzel kişilere aracılık yapmaları için izin verilebileceği belirtilmektedir (madde 5).

Nitekim İŞKUR, 1978 yılından itibaren belirlediği koşulları taşıyan tarım iş aracılarını belge alınması koşuluyla tarım işlerinde aracılık yapmalarına izin vermektedir. Bu nedenle, mevsimlik tarım işlerinde tarımda iş aracısı olarak çalışmak isteyen gerçek veya tüzel kişiler, öncelikle İŞKUR İl Müdürlüğü’nden izin almak zorundadır (madde 5/3).

Aracılık yapmak üzere başvuran ve İŞKUR tarafından tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapması uygun görülen gerçek veya tüzel kişilere, İŞKUR il veya şube müdürlüklerince yazılı olarak bilgi verilmektedir. Talepleri uygun bulunan gerçek veya tüzel kişilerden İŞKUR tarafından belirlenen miktarda masraf karşılığının tahsil edilmesine müteakip Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracısı Belgesi verilmektedir. Tüzel kişiler için bu belgede, tüzel kişiliği idare, temsil ve ilzama yetkili kişiler de gösterilmektedir (madde 7).

Tarımda iş aracılığı belgeleri üç yıl süreyle geçerli olmaktadır. Bu süre sonunda aracılığa devam etmek isteyenlerin belgeleri izin yenileme masrafı karşılığının ödenmesi ve uygun görülmesi halinde üç yıllık olarak İŞKUR tarafından yenilenmektedir (madde 8).

İŞKUR İl Müdürlüğü tarafından her tarım aracısı için bir aracı sicili düzenlenmektedir. Bu sicilin içeriği İŞKUR tarafından belirlenmektedir. Tarım aracısı sicilleri ilgili İŞKUR il şube müdürlüğünde saklanmaktadır (madde 9).

Aracılık, yalnız aracılık belgesi almış olanlar tarafından yapılmakta; bu belge başkasına devredil-

lememekte, vekalet yoluyla yürütülememektedir (madde 10).

Yönetmelikte, tarımda iş aracısı olmak üzere, İŞKUR'dan izin alınma aşamasında, aracılık yapılan işçilerden ücret alınmayacağı izin alma koşulu olarak özellikle belirtilmektedir.

Tarımda İş Aracısının Rol ve Sorumlulukları

Yönetmelik, tarla ve bahçelerde çalışanların sayısını, alacakları ücreti, çalışma koşullarını ve tarafların karşılıklı yükümlülüklerini belirlemek üzere, tarım aracısı, işveren ve çalışanlar arasında yazılı sözleşme yapılmasını zorunlu tutmaktadır. Yönetmeliğin ekinde düzenlenmesi istenen “sözleşme” örneğine de yer verilmiştir (Ek 2). Tarım aracısı, aracılık yapmıyorsa sözleşme, işverenler ve çalışanlar arasında imzalanmaktadır.

Yönetmelik ekinde yer alan sözleşmenin bir örneğini, ilişkinin kurulmasında varsa tarım aracısı yoksa işveren, düzenleme tarihinden itibaren on işgünü içinde onaylanmak üzere İŞKUR İl Müdürlüğü'ne ulaştırmak zorundadır (madde 12).

Yönetmelik ayrıca, işçilerin brüt kazanç tutarlarının İş Kanunu'na göre belirlenen brüt asgari ücretten az olamayacağını, ücretin işveren tarafından her işçinin doğrudan kendisine ödeneceğini belirtmektedir (madde 11).

Tarımda iş aracılığı yapacak gerçek veya tüzel kişilerin bu işi yapmak üzere İŞKUR'dan izin alırken koşullardan biri yine çalışanlardan herhangi bir ücret alınmayacağı ve bu suretle bir kesinti yapılmayacak olmasının vurgulanmasıdır. Yönetmelikte birkaç defa vurgulandığı üzere tarım aracısı sadece işverenden hizmeti karşılığı ücret alabilecek, tarım işçisinden herhangi bir ücret alınmayacaktır (madde 11).

Tarım aracısının yapacağı işler yönetmelikte yer aldığı gibi, yönetmelik ekinde konulmuş sözleşme örneğinde de işverenler ve işçilerin yanında tarım araçlarının yapacakları işlere biraz daha geniş yer verilmiştir. Ayrıca, tarım aracısının yapması istenen işleri tanımlayan cümleler, “taahhüt edildiği” şeklinde sonlandırılmıştır. Buna göre, tarım araçları aşağıda belirtilen şekilde davranacağını taahhüt edecektir;

- Ekli listede adı geçen işçileri, işverenin ..... köyündeki/mahallesindeki ..... işinde.....işlerini görmek üzere sağlayacak.
- İşçinin çalıştığı günleri gösterir puantaj ve işçiye ödediği ücretle ilişkin kaydı tutacak.
- İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasında uygun araçlarla güvenilir bir şekilde ulaşımının sağlanması hususunda işverenle birlikte doğrudan kontrol ve gözetim yapacak.
- İşçilerin barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yapacak.
- İşçi, işveren ve aracı arasında imzalanan sözleşmenin bir nüshasını, onaylanmak ve ilgili birimindeki dosyada saklanmak üzere, imzalanmasından itibaren on iş günü içerisinde aracı tarafından İŞKUR İl Müdürlüğü'ne gönderilecek.
- Aracı bu işi yaparken Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği'nde yer alan diğer yükümlülüklerini de yerine getirecektir.

Süreçteki Yükümlülükleri

Yönetmeliğe göre tarım araçları, işçilere işe başlamadan önce yapılacak iş, ücret ve diğer hususlar hakkında gerekli bilgileri vereceklerdir.

Tarım aracıları, hizmet karşılığını sadece işveren isteyecek; İŞKUR tarafından onaylanmış sözleşmelerde gösterilen dışında, harç, masraf ve ücret alamayacaklardır.

İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasında uygun araçlarla güvenilir bir şekilde ulaşımının sağlanması hususunda işverenle birlikte doğrudan kontrol ve gözetim yapacaklardır. Bu yükümlülükten, Başbakanlık 2017/6 sayılı genelgede de söz edilmektedir.⁹

İşçilerin barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yaparak takip edeceklerdir.

Aracılar, yıl içinde yaptıkları çalışmalarla ilgili olarak İŞKUR'a rapor vereceklerdir.

İŞKUR'a Faaliyet Raporu Sunmak

Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği hükümleri uyarınca tarım aracıları mevsim sonunda, İŞKUR İl Müdürlüğü'ne faaliyet raporu vereceklerdir (madde 13). Bu raporda, İŞKUR tarafından belirlenmiş aşağıdaki hususlar ve sorular yer almaktadır.¹⁰

- Faaliyet dönemi,
- Dönem içinde aracılık yaptığı işveren sayısı,
- Dönem içinde aracılık yaptığı işçi sayısı,
- Aracılık yapılan işçilerin hangi işlerde ve ne kadar süreyle çalıştığı,
- Ücret işveren tarafından ödendi mi,
- İşe başlamadan önce işçilere yapılacak iş, ücret ve diğer hususlar hakkında gerekli bilgiler verildi mi?,

⁹ 19.04.2017 tarih ve 30043 sayılı Resmî Gazete

¹⁰ iskur.gov.tr/özel-istihdam-büroları / tarım aracıları

- İşveren iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı her türlü önlemi aldı mı?,
- İş sözleşmeleri İŞKUR'a onaylatıldı mı?, onay tarihi,
- İşçinin çalıştığı günleri gösterir puantaj ve işçiye ödediği ücrete ilişkin kayıt tutuldu mu? (kayıtlar eklenecek),
- İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasındaki ulaşımı nasıl sağlandı?,
- İşçilerin barınma yerleri, yeme ve yatma durumları sağlığı ve barınma koşulları nasıl sağlandı?,
- Sözleşmeye rağmen yükümlülüklerini yerine getirmeyen işçi var mı, varsa kimler?

Tarım Aracılarının ve İŞKUR'un Yeterliliği

Tarım aracılarının çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik, yönetmelik ekindeki sözleşme örneğinde yer alan yükümlülükler, İŞKUR İl Müdürlüğü'ne vereceği faaliyet raporunda yer alması gereken hususlar ve İŞKUR tarafından şekillendirilmiş diğer yönlendirmelerdeki yazılı kurallar çerçevesinde çalışması beklenen tarım aracılarının profili önem kazanmaktadır.

Tarım aracılarının demografik özellikleri ve yeterliliklerine dair İŞKUR'da veri ve bilgi bulunmamaktadır. Sahada yapılmış araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre, tarım aracılarının eğitim düzeylerinin oldukça alt düzeyde olduğu görülmektedir. Örneğin, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi'nin, tarım aracılığı ve çocuk işçiliği üzerine 2018 yılında Şanlıurfa ve Adana illerinde 141 tarım aracı ile görüşerek yapmış olduğu bir araştırmada, tarım aracılarının yüzde 12,9'u okuma-yazma bilmemekte, yüzde 7,9'u okula hiç gitmemiş ancak okuma-yazma bilmektedir. Yüzde 18'i ilkökul terk, yüzde 33,1'i ilkökul mezunu, yüzde 0,7'si ilköğretim terk, yüzde 5 ortaokul terk, yüzde 5,8 ortaokul mezunu, yüzde 1,4'ü ise

üniversite mezunudur.¹¹ Pikolo Derneği'nin 2017 yılında Ordu, Düzce ve Sakarya illerinde 309 tarım aracısının katılımı ile gerçekleştirdiği araştırmasında ise, tarım araçlarının yüzde 9'unun ilkokul mezunu olmadığı anlaşılmaktadır.¹²

İŞKUR İl Müdürlüğü'ne kendisini kaydettirerek aracı belgesi almış tarım araçları itibarıyla, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi'nin araştırmasında göre, belge sahibi olan araçların oranı yüzde 46, olmayanların oranı ise yüzde 54'tür. Aynı araştırmadan, kayıtlı aracı sayısının Adana'da 166, Şanlıurfa'da ise 179 olduğu fakat Adana'da faaliyet gösteren "Çukurova Tarım Araçları Derneği"ne göre, Adana'da tahminen 2000, Şanlıurfa'da ise 500-600 aracının bulunduğu anlaşılmaktadır. Pikola Derneği araştırmasına göre ise belgesi ol-

¹¹ Kalkınma Atölyesi Kooperatifi (2018) Tarım Araçları ve Türkiye'de Tarımsal Üretimde Çocuk İşçiliği

¹² Pikolo Derneği (2018) Tarım Araçlarının Veri Tabanının Oluşturulması ve Farkındalık Oluşturma Yöntemiyle Çocuk İşçiliğinin Sonlandırılması Projesi Faaliyet Raporu

mayanların oranı yüzde 95 olarak belirtilmiştir. Aynı araştırmada belgesi olmayan araçların yüzde 81,6'sı belgeye gerek olmadığını, yüzde 2,6'sı belgenin nasıl alınacağını bilmediğini ve yüzde 1,3 ü ise belgenin nereden alınacağını bilmediğini belirtmiştir. Araştırma tarım araçlarının yüzde 73'ünün iş mevzuatı hakkında bilgi sahibi olmadığını ortaya koymuştur.

Sahada yer alan tarım araçlarının çoğunluğunun İŞKUR'a kayıtlı olarak çalışmadıkları açıktır. Eğitim düzeyleri yetersiz olduğundan kendileri için belirlenmiş yasal yükümlülükleri bilerek aracılık yapmaları olanaklı değildir. Üstelik, İŞKUR tarafından araçlar için oluşturulmuş eğitim programları da bulunmamaktadır. Hatta, aracılık belgesi almak üzere İŞKUR'a başvurduklarında, belli bir hazırlık kursundan da geçmemektedirler.

2. Adım:

ŞEHİRLER ARASI/ŞEHİR İÇİ GÖÇ SÜRECİ İLE ÇALIŞMA ORTAMINA ULAŞIM SÜRECİNİ YÖNETME

Güvenli ulaşım için taşıt

Ne zaman?

Bilgilendirme

Kaç kişi?

Yolculuk ücreti?

Nereden nereye?

1 Şehirler arası/şehir içi göç süreci

2 Yaşam ortamı ile çalışma ortamı arasındaki ulaşım

Mevsilk Tarım İşçisi
Ekonomik gelir elde etme amacıyla tarımsal üretim süreçlerine katılan gezici veya mahalli kişiyi tanımlamak için kullanılmıştır.

Mahalli Tarım İşçisi
Tarımsal üretim süreçlerine ekonomik gelir elde etmek amacıyla katılan, bulunduğu il, ilçe, köy, mahallede gündüz tarlada veya bahçede çalışan, akşam ise sürekli yaşadığı yere, evine geri dönen işçidir.

6 Çevre güvenliği ve sağlığı temin etme

- Trafik güvenliği
- Çadırlar arası mesafe koyma
- Düzenli çevresel ilaçlama
- Çevre aydınlatması

5 Ailelerin eğitim ve sağlık hizmetlerini temin etme

- Çocukların eğitime erişimi ve devamı için bildirim
- Çocuklar, engelliler ve yaşlıların bilgilerini bildirme
- Düzenli sağlık kontrolleri
- Koruyucu aşılar
- Hamile takibi
- Bilgilendirme

4 Altyapı olanaklarını sağlama

- Atık suyun uzaklaştırılması
- Zemin iyileştirilmesi
- Sağlıklı su temini
- Sürekli elektrik temin
- Tuvalet, banyo imkanları
- Evsel ve tarımsal atıkların toplanması

3. Adım:

YAŞAM ORTAMININ PLANLANMASI SÜRECİNİ YÖNETME

2 Gerekliğinde arazi, konut kiralama

1 Yaşam ortamlarını belirleme

3 İşçilerin bilgilerini bildirme

4. Adım:

İŞ ORGANİZASYONU YAPMA

2 Görev dağılımı

3 Çalışma saatleri

4 Dinlenme ve yemek için uygun mekan

5 İşçi sayısına göre tuvalet, temiz su ve sabun

6 Doğrudan işçiye ödeme

7 Göçmen işçilerin kayıt olması

8 Çocuk işçiliği ile mücadele

9 İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile çevre koruma önlemleri

- Acil durumlarda tarladan veya bahçeden kaçış planı
- Araç, gereç ve ekipmanların uygun kullanımı
- Kaynakların verimli kullanılması
- Kişisel koruyucu donanım kullanımı
- Çevresel atıkların ve dönüştürülebilir malzemelerin toplanması

KAYIT TUTMA

Mevsimsik Gezici Tarım İşçisi

Sürekli ikamet ettiği yerleşimden (il/ilçe/köy/mahalle) ekonomik gelir elde etmek amacıyla ayrılarak bir başka yerleşim yerine seyahat ederek burada tarımsal üretim süreçlerine en az bir gün katılan, ancak sürekli bu işte çalışmayan (geçici) kişiyi tanımlamak için kullanılmıştır. İşçi aileler bulunduğu yeri belli bir süre için terk ederken, gittikleri yerde de belli sürelerde ikamet etmektedirler.

İŞÇİLERİN KAYDINI TUTMA

1 Temel bilgiler

2 Çalışma gün ve saatleri

3 İşçilere yapılan ödemeler

BELGELERİ MUHAFAZA ETME

1 Kişisel veriler

2 Kurumlarla yazışmalar ve dilekçeler

3 Çalışma ve ödeme kayıtları

4 Sözleşmeler

5 Tarım Aracısı Çalışma Raporları

Hazırlayanlar: Ertan Karabıyık
Nilay Keskin Samancı
Sinem Bayraktar

Tasarım ve Veri
Görselleştirme: Nil Atalay

KAL KÜLTÜRÜ
ATOLYESİ

Çankaya Mah. Usküp Cad. 16/14 Çankaya
0539 231 38 97 - ANKARA

www.kayit.org.tr
info@kayit.org.tr

facebook.com/kayit
twitter.com/kayit

Tarım Aracıları Sorumluluklarını Karşılayabilir mi?

Konu ile ilgili mevcut çalışmalara bakarak tarım araçlarının vasıfları ile ilgili tespitleri arttırmak olanaklıdır. Ancak, tespitlerin niteliğinin değişmesi olasılık dahilinde değildir. Bu durumda, yukarıdaki verilerden de anlaşılabileceği üzere tarım araçlarının örgün eğitiminin yetersizliği açık olduğu gibi, yaptıkları işle ilgili mevzuat açısından da bilgi sahibi olmadıkları net bir şekilde ortadadır.

Halbuki, 2017/6 sayılı Başbakanlık genelgesi, mevsimlik tarım işçileri için bile, daimî ikamet ettikleri illere geri döndüklerinde başta İŞKUR İl Müdürlükleri olmak üzere, Halk Eğitim Merkezleri ile Mesleki Eğitim Merkezlerine, işçiler arasında yaygın eğitim ihtiyacı olanların tespit edilerek eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, yetişkinlere okuma-yazma ve/veya meslek edindirme kursları ile sosyal-kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi yükümlülükleri vermektedir.

Sonuçta, zaten kayıt dışı çalışan tarım araçları için söylenebilecek bir husus bulunmamaktadır. Ancak, kayıtlı olarak çalışan araçların da kendilerinden beklenen yükümlülükleri yerine getirebilmelerine yardımcı olacak eğitsel faaliyetlerden geçirilmediklerinden, yasal olarak kendilerinden istenen yükümlülükleri yerine getirebilmeleri beklenemez.

Nitekim;

- Mevcut vasıfları ve birikimleri dikkate alındığında tarım araçlarının, İŞKUR tarafından şekli ve içeriği belirlenmiş sözleşmeyi işverenle yapması, işçilere imzalatması ve sözleşmeyi İŞKUR'a ulaştırma olasılığı zayıftır. Kayıtlı olmayan tarım araçları için böyle bir uygulamadan söz etmek hiç olanaklı değildir.

- Sözleşmeye göre ücreti işverenin ödemesi gerektiği halde, Pikolo Derneği'nin araştırmasından, işçilerin yüzde 94'ünün ücretlerini araçlardan aldıkları anlaşıyor.
- Sözleşmelerin tarım aracıları tarafından, aracı yoksa işveren tarafından İŞKUR'a ulaştırılması yükümlülüğüne karşın, işverenlerin bu tür işlemleri yaptığına dair bilgi bulunmamaktadır.
- İşçinin çalıştığı günleri gösteren puantaj ve işçiye ödenen ücretle ilgili belgenin, faaliyet raporuna eklenmesi istenmektedir. Ancak, İŞKUR'a kayıtlı olsun olmasın araçlar genellikle mevsim sonunda çalışanların hak ettikleri ücreti işverenden almakta ve kendi payını alarak geriye kalanını işçiye vermektedir. Zaman zaman da işveren için onlar adına puantaj kaydı tutmaktadır. Ancak, tarım araçlarının kendileri adına çalışanlara ait puantaj ve özellikle ödenen ücreti gösteren belge düzenlemeleri söz konusu değildir.

Tarım işyerleri aynı zamanda 6098 sayılı Borçlar Kanunu kapsamında olduklarından, bu kanuna göre tarım işverenlerinin ücret hesap pusulası düzenleyerek çalışanlara vermesi gerekmektedir (madde 407). Ancak, işverenlerin Borçlar Kanunu'ndan kaynaklanan yükümlülükleri de takip edilmemektedir. Bu durumda, işveren tarafından düzenlenmesi ve çalışanlara verilmesi gereken ücret hesap pusulasının varlığından da söz edilememektedir. Bugüne kadar, işçilere yapılan ücret ödemeleri ile ilgili bu tür belgelerin düzenlendiği yönünde bir bilgi de bulunmamaktadır. Bu nedenle İŞKUR'a faaliyet raporu gönderilmiş olsa bile ekinde bu tür belge örneklerinin bulunabileceğini beklemek gerçekçi değildir.

- İşverenin işçi sağlığı ve iş güvenliği tedbirleri ile iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı her türlü önlemi almış olup olmadığını aracının düzenleyeceği faaliyet raporuna yazması istenmektedir. Tarım aracısının faaliyet raporu na yazması istenen söz konusu bilgiler, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hükümleriyle ilgilidir. Kanun gereği, işyerinde risk tespiti ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenebilmesi için iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi gibi uzmanların çalışması gerekmektedir. Tarım işyerleri ise yasal olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında olsalar da eylemli olarak bu yönde bilgilendirme, eğitim ve denetim faaliyetleri başlamadığı için, tarım işverenlerinin, basit uygulamalar dışında önlem alması söz konusu değildir. Bu nedenle, sağlık ve güvenlik önlemleri konusunda hiçbir birikime sahip olmayan tarım aracısının, bilgi içeren bir tespit yaparak faaliyet raporuna kayıt koyması beklenemez.
- Konaklama alanı ile işyeri (tarla, bahçe) arasındaki ulaşımın uygun araçlarla yapılması konusunda tarım aracısına da sorumluluk verilmektedir (Yönetmelik madde 11). Uygulamada bu konunun sorunlu olduğu görülmektedir. Nitekim, koronavirüs salgını nedeniyle yapılan kontrollerde içinden 35 kişinin bulunduğu minibüslerin tarım işçisi taşıdığı tespit edilmiştir. Tarım aracısının işverenin tutumunu değiştirme gücü de yetkisi de bulunmamaktadır.
- Tarım aracısı, işçilerin **barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için** mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yaparak takip etmekle görevlendirilmektedir (Yönetmelik madde 11). Halbuki, "Başbakanlık 2017/6 sayılı genelgesi" uyarınca göç alan il yönetimleri bu konuda önlemler almakla görevlendirilmiş olmalarına karşın, konaklama alanlarıyla ilgili yetersizlikler devam ederken, tarım araçlarının, yönetmelikle verilen takip görevini yapabilmesi olanaklı değildir.

Yürürlükte bulunan Yönetmelik ve eki sözleşme örneği ile İŞKUR tarafından ayrıca düzenlenmiş tarım aracısının yıl sonunda İŞKUR'a vereceği faaliyet raporunda bulunması gereken hususlar, tarım araçlarının çalışma usul ve esaslarını yönlendirmeye çalışmaktadır. Halbuki, verilen yükümlülükleri yerine getirebilmelerini sağlayabilmeleri için tarım araçlarını güçlendirecek kapasite geliştirme ve eğitim faaliyeti yapılmadığı gibi, çalışma yaşamıyla ilgili temel bilgilerin de verilmediği bilinmektedir. Buna karşın, yukarıda vurgulanan görevleri yapmaları istenmektedir.

Ne Yapmalı?

Mevcut uygulamada, tarım araçlarının İŞKUR'dan almaları zorunlu olan izin belgesi ile ilgili olarak, aracı yararına herhangi bir farklılık bulunmadığından, belge olmadan çalışamaz konuma da gelinmediğinden, genellikle izin belgesi alma ihtiyacı duyulmamaktadır. Özellikle mahalli tarım işçisi istihdam eden tarım araçları hemen hemen hiç belge almamaktadır. Üstelik, uygulamada kendisine bir fark yaratmayan belge için ücret ödemesi gerekmektedir. Bu nedenle, öncelikle tarım aracısı olarak çalışmak isteyenlerin bu belgeyi almasını sağlayacak teşvikler verilmelidir. Aksine belge almadan faaliyette bulunma sadece cezaya tabi tutulmuştur.

Bu nedenle;

- Tarım aracılığı için ilkökul mezunu olma şartı arandığından, ilkökulu bitirmemiş olarak fiilen çalışan bu araçların varlığı dikkate alınarak, bu durumda olanların kayıt dışı çalışmaya devam etmelerini önlemek amacıyla programlar uygulanmalıdır.
- Tarım aracısı adaylarına, İŞKUR İl Müdürlüğü'yle tarım aracısı arasında gerçekleşmesi istenen işlemlerle ilgili olarak bilgilendirme yapılmalıdır. Aracıya, işveren ve işçiler arasında sözleşmenin yapılması, taraflara imzalatılması ve İŞKUR'a tasdik ettirilmesi, faaliyet raporunun hazırlanması gibi rol ve sorumlulukları na dair detaylı bilgilendirme yapılmalıdır.

- Faaliyet raporunda yer alması istenen bilgiler, tarım aracısının iş ve işçi bulma fonksiyonuyla sınırlı olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Örneğin, işverenin yükümlülüğü içinde yer aldığı halde, mevsimlik tarım işlerinde halen ne işveren ne de tarım aracısı tarafından uygulanma olasılığı olmayan puantaj kayıtları ile işçiye ödenen ücreti gösterir belge örneklerinin tarım aracısı tarafından faaliyet raporuyla birlikte ibraz edilmesinin istenmesi gibi.
  - İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda, özellikle mevsimlik tarımsal işlerde ve işyerlerinde hiçbir uygulama yokken, bilgi olarak uzmanlık gerektiren konuları içerdiği halde, tarım aracısının faaliyet raporunda işverenin bu önlemleri alıp almadığı konusunda bilgi vermesinin istenmesi gerçekçi değildir. Bu ve buna benzer konuların gözden geçirilerek tarım aracısı tarafından düzenlenecek faaliyet raporunda yer alması istenen bilgilerin, iş ve işçi bulma faaliyeti ile ilgili olması sağlanmalıdır.
- Konaklama alanı ile işyerindeki (tarla/bahçe) sağlık ve güvenlik konularında, işçilere yardımcı olabilmeleri ve işverenlerden talepte bulunabilmeleri amacıyla temel bilgiler verilmelidir. Bu tür bilgiler, sadece belge alma öncesinde değil, belge yenileme zamanlarında da tekrarlanan eğitimlerle sağlanmalıdır.
- Tarım aracıları, konaklama alanında ve tarla/bahçede işçilere ve özellikle uzak mesafelerden alışveriş, sağlık yardımı gibi konularda göç eden aile üyelerine de yardımcı olabildiğinden ve bu işler yakınlık ilişkileri dışında hizmet olarak yapıldığında nasıl bir karşılık gündeme gelebilir, bu konulara açıklık getirilmelidir.
  - Zaman zaman işverenlerin, işçilerin devamlılığıyla ilgili olarak tarım aracılarında kendileri için puantaj tutmasının istendiği bilinmektedir. Bu gibi durumlarda işverene verilen hizmet karşılığının işveren tarafından ne şekilde karşılanması gerektiği hususuna açıklık kazandırılmalıdır.
  - Tarımda İş Aracıları Yönetmeliği'nde ve Başbakanlık 2017/6 sayılı genelgesinde, konaklama alanının yeri, olanakları, uygunluğu açısından tarım aracısının gittikleri il yöneticileri ile iletişim içinde olması beklenmektedir. Genelgeye göre mevsimlik tarım işçisi alan ve veren illerde kurulan ve konaklama alanında yapılacaklarla ilgili olarak görev üstlenen "mevsimlik tarım işçileri bürosu"nın ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın takip ve denetim fonksiyonu öne çıkarılmalıdır. Tarım aracısının gittiği yerde yapılacak konaklama alanıyla ilgili olarak idareyi harekete geçirecek bir gücü de zaten bulunmamaktadır.
  - Konaklama alanı ile işyeri (tarla/bahçe) arasındaki ulaşımın uygun araçlarla yapılması konusunda işveren yanında tarım aracısı da sorumlu tutulmuştur. Uygulamada bu konunun sorunlu olduğu görülmektedir. Aracının işverenin tutumunu değiştirme gücü yok denecek kadar zayıftır. Bu nedenle, tarım aracısına verilen sorumluluğun gerçekçi olarak yeniden değerlendirilmesinde yarar bulunmaktadır.
  - İşyerinde, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin ve yasal çalışma koşullarının sağlanması, işverene ait yükümlülükler olduğundan, bu alanlarda yasal yükümlülüklerin işverenlere hatırlatılması, bu nedenle tarım aracılarına verilen yükümlülüklerde işverenin yasal yükümlülüklerinin takibi konusunda tarım aracıları devreye konulmamalıdır.
  - Tarım aracısı, işveren ve işçiler tarafından imzalanmış iş sözleşmesinin imzalandıktan sonra on gün içinde İŞKUR'a ulaştırılabilmesi için, uygun bir yöntemin tercih edilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için örneğin, 4857 sayılı İş Kanunu'nda özellikle inşaat sektöründe uygulanan, "takım kılavuzu" benzeri bir yol kullanılabilir.¹³ Buna göre, tarım aracısı

¹³ 4857 sayılı İş Kanunu, Takım Sözleşmesi-MADDE 16- Birden çok işçinin meydana getirdiği bir takımı temsilen bu işçilerden birinin, takım kılavuzu sıfatıyla işverenle yaptığı sözleşmeye, takım sözleşmesi

sına, isimlerini verdiği işçiler adına sözleşmeyi imzalama yetkisi verilecek, işçilerin çalışma alanına gelmesi ve belgeyi imzalaması ile sözleşme, o işçi için de gerçekleşmiş olacaktır. İşçilerin gelmesi ve sözleşmeyi imzalaması sonucu, tarafların imzaları tamamlanmış olacaktır.

Bir başka yol ise, tarım aracısının işin yapılacağı yere mevsim başlamadan önce gidip koşulların yazıldığı, kendisinin ve işverenin imzaladığı sözleşmeyi memleketine dönerek işçilerin imzasını alması olabilir. Böylece işçiler çalışma koşullarını görmüş olarak hem bilgilanmış olacak hem de tarafların imzalamış olduğu sözleşme neredeyse işbaşı bile yapılmadan önce İŞKUR'a ulaştırılabilmiş olacaktır.

- İş Kanunu'nda uygulamaya konulan özel istihdam büroları, tanımlanmış işlerde ve sınırlı süreyle ödünç işçi vermeye yetkili olduğu halde, mevsimlik tarım işlerinde işçisini geçici işverene süresiz olarak ödünç verebilme hakkına sahip bulunmaktadır.

Özel istihdam bürolarının en önemli yanı, işçi talep eden işverenle yapılan sözleşme gereğince, ödünç verilen işçilerin işvereni özel istihdam bürosunun olmasıdır. Özel istihdam bürosu işveren olarak mevsimlik tarım işçilerini 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre 4/a'lı olarak sigortalayacaktır. Ücret, işveren konumundaki özel istihdam bürosu tarafından işçiye ödenecektir. Sözleşme gereği ödünç olarak işçiye alan işveren, özel istihdam bürosuna kararlaştırılan ödemeyi yapacaktır. Önemli bir sonuç olarak özel istihdam bürosu, işçileri konumunda

.....
denir. Takım sözleşmesinin oluşturulacak iş sözleşmeleri için hangi süre kararlaştırılmış olursa olsun, yazılı yapılması gerekir. Sözleşmede her işçinin kimliği ve alacağı ücret ayrı ayrı gösterilir. Takım sözleşmesinde isimleri yazılı işçilerden her birinin işe başlamasıyla, o işçi ile işveren arasında takım sözleşmesinde belirlenen şartlarla bir iş sözleşmesi yapılmış sayılır. Ancak, takım sözleşmesi hakkında Borçlar Kanunu'nun 110'uncu maddesi hükmü de uygulanır. İşe başlamasıyla iş sözleşmesi kurulan işçilere ücretlerini işveren veya işveren vekili her birine ayrı ayrı ödemek zorundadır. Takım kılavuzu için, takıma dahil işçilerin ücretlerinden işe aracılık veya benzeri bir nedenle kesinti yapılamaz.

olan mevsimlik tarım işçilerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğini de sağlayacaktır. Elbette, işçilerin çalıştığı tarım işyeri işverenleri de işçilerin sağlık ve güvenliğinden sorumlu olacaktır.

Bu nedenle, tarım işverenleri ile anlaşarak, tarım işyerinde çalışacak işçileri istihdam etmek isteyen özel istihdam büroları teşvik edilecek olurlarsa, mevsimlik tarım işçilerinin, mevsimlik tarım işlerinde işvereni belli, 5510 sayılı Kanun'a tabi 4/a kapsamında sigortalı işçi olarak çalışma olanakları mümkün olabilecektir. Hatta, İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uyarınca, mevsimlik tarım işçilerinin çalışacakları yerlere ulaşımından, konaklamalarına, konaklama yerlerinin sağlıklı koşullarda olmasını sağlamaya kadar birçok konuda özel istihdam bürosu işveren olarak yükümlü olacağından, 2017/6 sayılı genelge ile bu işlere harcanmak üzere yapılmış projelere harcanacak miktarlar da özel istihdam bürolarına teşvik olarak verilebilir. Bu köklü konum değişikliği için, özel istihdam bürolarının, sigorta indirimi, çalışanların ücretlerinin belli bir süre ya da miktar üzerinden "İşsizlik Sigortası Fonu"ndan karşılanması gibi çeşitli yollarla teşvik edilmesi düşünülmelidir.

- Tarım aracılarının İŞKUR'dan aracılık belgesi almadan çalışmalarının önlenmesi için, belge almadan çalışmaya devam eden tarım araçlarıyla, anlaşma yapan işverenlere de yaptırım uygulanmalıdır.

Sonuç

4857 sayılı İş Kanunu'na tabi işyerleri için sonradan yürürlüğe konulan özel istihdam bürosu uygulamasında, özel istihdam bürosunun işveren olarak kabul edildiği farklı bir aracılık biçimi kurulduğu halde, geleneksel yapısıyla tarım aracılığı devam ettirilmektedir.

Geleneksel tarım aracılığının yukarda vurgulanan sorunları ortadadır. Tarım aracısına, vasıflarıyla bağdaşmayan sorumluluklar verilmiştir. Tarım aracısı ile mevsimlik tarım işçilerinin derinleşen sorunlarının çözümlenmesine çalışılmaktadır. Tarım araçlarının, kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirebilmeleri için öncelikle uygun vasıfta bir birikime sahip olmaları ve her şeyden önce İŞKUR İl Müdürlüğü'ne kayıtlı olmalarının sağlanması gereklidir. Ancak, alanda rol üstlenen tarım araçlarının tamamının ilkökul mezunu olmasının temin edilemediği, büyük çoğunluğunun kayıtlı çalışmasının sağlanamadığı görülmektedir. Bu nedenle, eğer olanaklı ise, tarım araçları için geleneksel yapının dışında bir uygulamanın geliştirilmesi; mevcut yapı devam edecekse, en azından kayıt dışında kalarak aracılık yapılmasının önlenmesi; yaptırımdan önce kayıt altına girmeyi teşvik edici uygulamalar devreye sokularak kayıtlı faaliyetin cazip hale getirilmesi; sorumluluklarının, iş ve işçi bulma fonksiyonuna odaklanması ve bu fonksiyonunu yerine getirirken yararlanacağı temel bilgilerle donatılması sağlanmalıdır.

Ek 1: TARIMDA İŞ ARACILIĞI YÖNETMELİĞİ

27 Mayıs 2010 PERŞEMBE

Resmî Gazete

Sayı: 27593

YÖNETMELİK

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

TARIMDA İŞ ARACILIĞI YÖNETMELİĞİ BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, tarım aracılığı için izin verilmesi ve bunların çalışma ve denetimi ile tarım aracı, mevsimlik gezici tarım işçileri ile bunları çalıştıran tarım işverenleri arasındaki ilişkinin düzenlenmesi hakkında usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapmak üzere Kurumdan izin alan gerçek veya tüzel kişiler ile mevsimlik gezici tarım işçileri ve bunları çalıştıran işverenler hakkında uygulanır.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

Aracı: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı görevini yapmak üzere Kurumca izin verilen gerçek veya tüzel kişileri,

Aracılık belgesi: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapmak üzere Kurum tarafından verilen belgeyi,

Genel Müdürlük: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünü,

İl Müdürlüğü: Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğünü,

İşçi: Tarım işinde mevsimlik gezici olarak çalışan işçileri,

İşveren: Mevsimlik gezici tarım işçilerini çalıştıran işverenleri,

İşyeri: Konaklama yerinin mücavir alanında bulunan tarım işinin yapıldığı işyerini,

Konaklama yeri: Tarım işçilerinin konakladığı ve tarım işyeri ile aynı mücavir alan sınırlarında bulunan yerleri,

Kurum: Türkiye İş Kurumunu,

Mahalli Mülki İdare Amirliği: İşyeri ile konaklama yerinin sınırları içinde bulunduğu il valiliğini veya ilçe kaymakamlığını,

Şube Müdürlüğü: Türkiye İş Kurumu Şube Müdürlüğünü,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığı, Aracıda Aranılan Nitelikler

Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı

MADDE 5 – (1) Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı, esas itibarıyla Türkiye İş Kurumunca yapılır.

(2) Ancak, Kurum il veya şube müdürlüğü bulunmayan ya da olmasına rağmen haberleşme, ulaşım ve koordinasyon güçlüğü olan yerlerde, Kurum tarafından gerçek veya tüzel kişilere aracılık yapmaları için izin verilebilir.

(3) Kurumdan izin alınmadan aracılık yapılamaz.

(4) Aracıların işçilerden ücret almaları yasaktır. Ücret yalnızca işverenden alınır.

Aracıda aranılan nitelikler

MADDE 6 – (1) Aracılık yapacak gerçek kişiler ile tüzel kişileri idare, temsil ve ilzama yetkili kişilerde aşağıdaki nitelikler aranır:

- a) Türk vatandaşı olmak,
- b) 18 yaşını bitirmiş olmak,
- c) Kamu haklarından yoksun bulunmamak,

ç) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak,

- d) En az ilkökul mezunu olmak.

(2) Ayrıca, Kurumca belirlenen miktardaki masraf karşılığının yatırılması ve tüzel kişilerce şirket kuruluş sözleşmesinin yayımlandığı ticaret sicil gazetesinin bir örneğinin Kuruma ibraz edilmesi şarttır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Aracı Belgesi, Aracı Belgesinin Geçerlilik Süresi, Aracı Sicili,
Aracılığın Devredilemeyeceği

Aracı belgesi

MADDE 7 – (1) Aracılık yapmak üzere başvuran ve Kurum tarafından tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapması uygun görülen gerçek veya tüzel kişilere, Kurum il veya şube müdürlüklerince yazılı olarak bilgi verilir. Talepleri uygun bulunan gerçek veya tüzel kişilerden Kurumca belirlenen miktarda masraf karşılığının tahsil edilmesini müteakip Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracısı Belgesi verilir. Tüzel kişiler için bu belgede, tüzel kişiliği idare, temsil ve ilzama yetkili kişiler de gösterilir.

Aracılık belgesinin geçerlik süresi

MADDE 8 – (1) Aracılık belgeleri üç yıl süre ile geçerlidir. Bu süre sonunda aracılığı sürdürmek isteyenlerin belgeleri izin yenileme masraf karşılığının yatırılması ve uygun görülmesi halinde üçer yıllık olarak Kurum tarafından yenilenir.

Aracı sicili

MADDE 9 – (1) Kurumca her aracı için bir Aracı Sicili düzenlenir. Bu sicilin içeriği Kurumca belirlenir. Aracı sicilleri ilgili Kurum il veya şube müdürlüğünde saklanır.

Aracılığın devredilemeyeceği

MADDE 10 – (1) Aracılık, yalnız aracılık belgesi almış olanlarca yapılır; başkasına devredilemez, vekalet yoluyla yürütülemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yükümlülük, Sözleşme Düzenlenmesi, Rapor Verme, Aracılık Belgesinin İptali

Yükümlülük

MADDE 11 – (1) Aracılık yapmak üzere, izin verilen gerçek veya tüzel kişiler;

a) İşverenler ve işçiler ile örneği Yönetmelik ekinde bulunan Kurumca hazırlanmış sözleşmelerin birer örneğini düzenleme tarihinden itibaren on iş günü içinde onaylanmak üzere Kuruma ulaştıracaklarını,

b) İşçilerden ücret almayacaklarını, hizmetlerinin karşılığını yalnız işverenlerden isteyeceklerini, Kurumca onaylanmış bu sözleşmelerde gösterilen dışında, harç, masraf ve ücret alamayacaklarını,

c) İşçilere işe başlamadan önce yapılacak iş, ücret ve diğer hususlar hakkında gerekli bilgileri vereceklerini,

ç) İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasında uygun araçlarla güvenilir bir şekilde ulaşımının sağlanması hususunda işverenle birlikte doğrudan kontrol ve gözetim yapacaklarını,

d) Ücretlerin kararlaştırılan ödeme biçimine göre (günlük, haftalık, aylık, parça başına, götürü, vs.) işverence her işçinin kendisine ödenmesini sağlayacaklarını,

e) İşçilerin günlük brüt kazançlarının 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesinde belirtilen asgari ücretin altında olmayacağını,

f) İşçilerin barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yaparak takip etmeyi,

kabul ve taahhüt ederler.

Sözleşme düzenlenmesi

MADDE 12 – (1) Ücret ve çalışma koşulları ile karşılıklı yükümlülüklerin aracı, işveren ve işçiler arasında yazılı sözleşmelerle belirlenmesi zorunludur. Aracının olmadığı yerlerde sözleşme işveren ile işçiler arasında imzalanır. İşveren veya aracı Yönetmelik ekinde yer alan sözleşmelerin birer örneğini düzenleme tarihinden itibaren on iş günü içinde onaylanmak üzere Kuruma ulaştırmak zorundadır.

(2) İşçilerin günlük brüt kazançları, 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesinde belirtilen asgari ücretin altında olamaz, ücretler kararlaştırılan ödeme biçimine göre işverence her işçinin kendisine ödenir.

Rapor verme

MADDE 13 – (1) Aracılar, yaptıkları çalışmalara ilişkin olarak yılda bir kez Kuruma rapor vermek zorundadır. Bu raporun içeriği ve biçimi ile verileceği tarih Kurumca belirlenir.

Aracılık belgesinin iptali

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmeliğin;

a) 6 ncı maddesinde yazılı nitelikleri yitiren veya başlangıçta bu nitelikleri taşımadığı sonradan anlaşılan,

b) 10 uncu maddesi hükümlerine uymayıp aracılığı başkasına devreden,

c) 13 üncü maddesinde yer alan raporu iki kez süresi içinde vermeyen ve/veya raporda gerçeğe aykırı bilgi veren,

ç) 15 inci maddesine göre yapılacak denetim sonucunda aracılık yapmasında sakınca görülen veya iş bulduğu işçilerden ücret aldığı tespit edilen,

aracıların belgeleri Kurumca iptal edilir.

(2) Aracılık belgesi verilenler ve belgesi iptal edilenler Kurum tarafından yerel gazete ve Kurum internet sitesinde duyurulur.

(3) Belgesi iptal edilen araclara en az 1, en çok 3 yıl süreyle yeniden belge verilmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Denetleme

MADDE 15 – (1) Aracıların görevlerini, bu Yönetmelikte bildirilen hususlara uygun olarak yapıp yapmadıkları, Türkiye İş Kurumu ile mahalli mülki idare amirlerince denetlenir.

İdari para cezası

MADDE 16 – (1) Kurumdan izin belgesi almadan veya geçerlilik süresi sona eren aracı belgesini yeniletmeden tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yaptığı tespit edilenler ile tarım işverenleri ve tarım işçileri ile Kurumda sözleşme imzalamayan ya da kurum dışında imzaladığı sözleşmeyi Kuruma süresi içinde ibraz etmeyenlere, eylem başka bir idari ihlal oluştursa dahi 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca idari para cezası verilir.

(2) Kurumca istenen bilgi ve belgelerle, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde belirtilen raporu vermeyenlere aynı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca idari para cezası verilir.

(3) Mahalli mülki idare amirlerince verilen emre aykırı hareket edenlere ise 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32 nci maddesi uyarınca idari para cezası verilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 17 – (1) 14/3/2004 tarihli ve 25402 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığına İzin Verilmesi ve Aracıların Denetimi Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

İlkokul mezunu olma şartının aranmaması

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte “Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracısı” belgesi almış olanlardan, aracılık görevini devam ettirdikleri sürece “ilkokul mezunu” olma koşulu aranmaz.

Verilmiş aracı belgelerinin geçerlilik süresi

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik yürürlüğe girmeden önceki mevzuat gereği alınan aracı belgeleri izin süresi sonuna kadar geçerlidir.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

Ek 2: MEVSİMLİK TARIM İŞİ SÖZLEŞMESİ

MEVSİMLİK TARIM İŞİ SÖZLEŞMESİ SÖZLEŞMENİN KONUSU

Aşağıda tarafları ve yükümlülükleri belirtilen mevsimlik tarım işi sözleşmesidir.

SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

İŞVEREN :

ADRES :

ARACI :

ADRES :

İŞVERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

- 1- İşveren tarafından işçiye verilecek ücret;
  - a) Gündelik/ haftalık/ aylık.....TL'dir.
  - b) Götürü.....TL'dir.
  - c) Parça başı.....TL'dir.
  - d) Diğer..... TL'dir.
- 2- İşveren işçilere avans ödeyecektir/ödemeyecektir.
- 3- İşveren işçilere iklim koşulları, afet ve benzeri nedenlerle çalışılmayan günler için ücret ödeyecektir/ödemeyecektir.
- 4- İşveren, işçilerin iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı her türlü önlemi alacaktır.
- 5- Aracının sözleşmeye taraf olmadığı durumlarda, işçinin çalıştığı günleri gösterir puantaj ve işçiye ödediği ücrete ilişkin kaydını tutacaktır.
- 6- İşveren, aracıya gidiş-dönüş yol masrafları için .....TL ödeyecektir.
- 7- İşveren, aracılık yapması ve bu sözleşmede yer alan yükümlülüklerini yerine getirmesi karşılığı aracıya .....TL ödeyecektir.
- 8- İşveren ve işçi sözleşmeyi kendi aralarında düzenledikleri takdirde sözleşmenin bir nüshası, onaylanmak ve ilgili birimindeki dosyada saklanmak üzere, imzalanmasından itibaren on iş günü içerisinde işveren tarafından İŞKUR İl Müdürlüğü'ne gönderilecektir.

ARACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

- 1- Ekli listede adı geçen işçileri, işverenin ..... köyündeki/Ma-hallesindeki .....işinde .....işlerini görmek üzere sağlayacaktır.

- 2- İşçinin çalıştığı günleri gösterir puantaj ve işçiye ödediği ücrete ilişkin kaydını tutacaktır.
- 3- İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasında uygun araçlarla güvenilir bir şekilde ulaşımının sağlanması hususunda işverenle birlikte doğrudan kontrol ve gözetim yapacaktır.
- 4- İşçilerin barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yapacaktır.
- 5- İşçi, işveren ve aracı arasında imzalanan sözleşmenin bir nüshası, onaylanmak ve ilgili birimindeki dosyada saklanmak üzere, imzalanmasından itibaren on iş günü içerisinde aracı tarafından İŞKUR İl Müdürlüğü'ne gönderilecektir.
- 6- Aracı bu işini yaparken Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliğinde yer alan diğer yükümlülüklerini de yerine getirecektir.

İŞÇİLERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

- 1- İşçiler çalışmaya .... / .... / ..... tarihinde başlayacaktır.
- 2- İşçiler tarım işini yaparken araziye, ürüne , tarım araç ve ekipmanlarına zarar vermemek için gereken itinaı gösterceklerdir.
- 3- İşçiler işveren tarafından bu sözleşmeye konu iş devam ettiği müddetçe geçerli mazereti olmaksızın işi bırakmayacak ve başka bir işyerinde çalışmayacaklardır.

Özel koşullar .....
 .....
 .....

İş bu sözleşme üç/dört nüsha olarak düzenlenmiştir ve buna bağlı olarak taraflardan biri yükümlülüklerinden birini yerine getirmede .....mahkemeleri/İcra Daireleri yetkilidir.

İŞVEREN	ARACI	İŞÇİ

EK: Çalışanlar Listesi**MEVSİMLİK TARIM İŞİ SÖZLEŞMESİNE TARAF OLAN İŞÇİLERİN LİSTESİ**

	İşçinin TC Kimlik Numarası	Adı Soyadı	Çalışmaya Başladığı Tarih
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			

KALKINMA ATÖLYESİ

Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama,
Üretim ve İşletme Kooperatifi

Çankaya Mah. Üsküp Cad. No: 16/14 Çankaya - Ankara

/kalkinmaatolyesi

/kalkinmatolyesi

/kalkinmaatolyesi

info@ka.org.tr

www.ka.org.tr

